

דצמבר 2023

למה אני? למה עכשיו?

הניה ברודבקר

כשביקשו ממני לצלם סרט קצר עבור הפרויקט "באין מדינה – יש אזרחים" של התאגיד – ידעתי שאני בבעיה. הסרט אמור לעסוק בהתנדבות אזרחית חרדית בימי המלחמה, טווח הזמנים קצר ולחוץ. קשה מאוד בשני ימי צילום להגיע לעומק אנושי של דמויות, בטח כשמדובר בדמויות חרדיות. בחברה החרדית כמעט כל נוכחות אנושית נחשבת למביכה, לא מספיק סטרילית. להצטלם זה חושפני, לא מוגן. אבל הקטע שלי כיוצרת קולנוע הוא דווקא המבוכה הזאת. אני רוצה לגרום לאנשים להסיט את העיניים ולכסות את הפנים. לחפור עד שכואב. הסרט הראשון שיצרתי הוא דוקו אישי, הגיבורה המביכה והוולגרית שלו היא אני. אם זה לא מביך – זה לא מעניין, כך אני מרגישה.

אני נזכרת בימי סגר הקורונה. ביקשתי מקבוצת סטודנטיות חרדיות לצלם סרטים דוקומנטריים קצרים בתוך הבית. הן צילמו חלון ואור וצמח, אבל אף אחת מהן לא חשבה לצלם את אמא או את אבא, אחים או משפחה. הפרויקטים שלהן היו חפים מנוכחות אנושית. היו שם דימויים פיוטיים יפהפיים, אבל לא בני אדם.

שנתיים וחצי אחר כך ושוב מרגיש שהעולם מתמוטט. שוב נדמה ששינויי עומק מערערים גם את יסודות החברה החרדית. מוקדם לדעת. הלב שלי עבור לאלף חתיכות על יהב וינר, חבר לחממת קולנוע, על שי לי המקסימה. אבל אני לא מעזה להגיד לענבל פטל לא, אז אני מנערת אבק של חודשים מהמצלמה ויוצאת לצוד חרדים. אני לא נצלנית, אני חרדית. זכותי.

חרדת ביצוע

ביום הצילום הראשון אני מגיעה רק עם סאונדמנית ומצלמה. קטנה ולא מאיימת. אני יודעת שיש מחיר לעובדה שאני צריכה להתפצל בין הצלמת שבי לבמאית שבי, אני יודעת שהניסיון שלי כצלמת מוגבל והצילומים שלי מחוספסים ולא מהוקצעים, אבל אני גם מודעת ליתרון של האינטימיות שאני יכולה לייצר עם הדמויות שלי כשזה רק אני ומצלמה. במשך שנים צילמתי את עצמי, התרגלתי להחזיק את המצלמה, להפוך איתה לגוף אחד ולעקוב אחרי מה שקורה מסביבנו. אני מקשיבה, היא מצלמת.

אני מתלבשת חרדי, בוחרת בחצאית הארוכה יותר, מתלבטת אם להוסיף סרט ראש עבה כדי שיהיה ברור שזאת פאה. החמ"ל הירושלמי מלא במתנדבים חרדים, נוכחות גברית אינטנסיבית. קוראים לי הניה ברודבקר, זה שם כל כך חרדי שהוא פותח דלתות ומייצר אמון. אני מבטיחה שוב ושוב שאני אהיה אחראית על העריכה, שלא אגיד שום דבר נגד המגזר, מספרת שאני בעצמי נחשפתי בסרט דוקומנטרי קודם. אני מצליחה להתקרב אל האנשים.

הנושא שתופס את העיניים ואת העדשה הוא גיוס חרדים לצבא, כיתות כוננות חרדיות. חרדים ונשק זה אימג' חזק. יש שינוי אמיתי בשטח, שאלת הצבא מול לימוד תורה רלוונטית מתמיד. כל גבר צעיר שמסתובב שם בלבוש חרדי אזרחי מנפיק תובנות משלו על הנושא. אני נענית להם, מצלמת אותם במשך שעות.

אבל אז אני נכנסת לחמ"ל הנשי ופוגשת את פייני. פייני היא פעילה חברתית ותיקה, אישה ממוצעת עם פאה ממוצעת בגיל ממוצע. היא סתם אישה חרדית, היא כמוני. מולה פתאום קורה משהו אחר. אני כבר לא מרגישה כמו ציידת. אני פחות דרוכה, פחות לחוצה בתפקיד הבימאית החוקרת, מצליחה

להתחבר בחזרה למצלמה שלי ולהרגיש. מתפתחת בינינו שיחת עומק, קליק כמעט מייד ומוון שנוצר. את הקסם הגולמי אני מוצאת דווקא בה.

חרדית ומצלמה

אני מתה על נשים חרדיות אמיתיות. כשאני רואה אותן מאחורי מצלמה קורה לי משהו, זה כל כך חדש, כל כך אחר. אני מוכנה לכתוב עליהן ולצלם אותן כל החיים. בפועל, קשה עד בלתי אפשרי למצוא ייצוגים אמיתיים ופתוחים שלהן, אפילו בחיפוש גוגל לא עולה תמונה של אישה חרדית שיכורה, אישה חרדית כועסת, דמעה של אישה חרדית. הן תמיד עומדות מחויכות, ייצוגיות.

איכשהו, גם במקרה של הציבור החרדי, גברים קיבלו ייצוג בקולנוע ובטלוויזיה הרבה לפני נשים. אנחנו מכירות גברים חרדיים מהתקשורת, מהפוליטיקה, מעשייה ציבורית. אפילו בסיקור של הפגנות או פיגועים בסביבה חרדית – עדי הראייה יהיו גברים. נשים חרדיות יסרבו למיקרופון ולמצלמה המופנים אליהן.

אני שואלת את אפרת, מתנדבת חרדית צעירה, אם היא מרגישה אשמה בגלל המצב. מה פתאום אשמה? בעלי במילואים עכשיו, היא אומרת. אני מופתעת. משהו לא מסתדר לי, הפאה שלה שמרנית והשמלה ארוכה – בעצמי נפלתי לסטיגמה. יום אחרי היא מתקשרת שבעצם היא לא מוכנה שיראו אותה. היא לא רוצה לדבר על עצמה. זה לא מתאים. למה היא כל כך מפחדת?

חוסר הייצוג של האישה החרדית על מסך מביא לתחושה שמחלחלת גם אל החיים עצמם, כאילו אנחנו לא אמיתיות, לא קיימות. כאילו לא ראוי שנהיה שם, שנוצג, שנסופר. הייצוג שלנו עדיין לא קיבל לגיטימיות.

גם אני מלאה בחשש וספקות עצמיים, מגיעה לצלם אבל מרגישה אשמה. אשמה על זה שאני חרדית ומה הקשר שלי בכלל למלחמה. אולי רק לחילונים מותר לדבר עכשיו, לי אסור להגיד כלום בזמן כזה. אני מפחדת שההתנדבות החרדית לא שווה לעומת ההתנדבות החילונית. מה הן כבר עושות, מרימות טלפונים? זה לא פוטוגני, זה לא אמיתי. הסרט שלי לא אמיתי, אני במאית לא אמיתית.

משמרת עריכה. אני צופה בחומרים שצילמתי. הרבה גברים חרדים מדברים על נושאים מאוד מעניינים. על נשק וצבא ותורה ומדינה. אבל זה לא מרגיש כמו משהו שלי, זה לא האנושיות שאני מחפשת, המביכה, המחוספסת. הם יורדים בעריכה, מי ששורדות הן הנשים. בלי הנשק, בלי צבא, בלי שינויים מהפכניים.

אני מטילה בעצמי ספק אלף פעם. לספר את הסיפור הקטן וחוסר היומרה של הנשים החרדיות האלה – זה מעניין מספיק? זה לא קטן מידי? האם אני יכולה לשים אותן פשוט על המסך וזה יהיה בסדר? אני לא יודעת כי אין כמעט תקדים לסוג התיעוד הזה, לזן הזה של נשים. אני זקוקה לאישור של אילה בנגד, העורכת הגאונית שלי. אני זקוקה לתיקוף, לעין חיצונית. שמישהי אובייקטיבית, חילונית, תגיד שזה בסדר, שזה מעניין, שזה עובד.

מיעוט מול מצלמה

"בזמן מלחמה אני לא יכול לדבר רק בתור עיתונאי, אני מדבר בתור אזרח ערבי... כשאני עונה על שאלה – אני עונה בשם החברה הערבית" (מוחמד מג'אדלה, פודקאסט "אחד ביום")

יש הרבה מורכבות בייצוג של מיעוט. כשאני מציגה דמות חרדית בסרט – היא נושאת על כתפיה את הדימוי של המגזר כולו. אני לא מצלמת רק את פייני או אפרת, אני מייצגת כאן מגזר שלם. כמה

שארצה, היא אף פעם לא תהיה רק היא. אני מודעת
לאחריות הזו, וגם הן מודעות אליה. לכן הן כל כך
מפחדות ממצלמה.

בסיטואציה הבלתי אפשרית שעמדנו בה, יצאתי לצלם עם הרבה אשמה. חלק מהמתנדבות
מתקוממות לשמוע את האשמה הזו שבקולי. את מהתקשורת, הן אומרות, את מגיעה עם רצון לשמוע
משהו מסוים, להביא את הנרטיב שרוצים ממך. הן קצת צודקות, כי אני באמת מושפעת מהקולות
מבחוץ, מאלה שרוצים לשמוע על התפכחות, על תהליכים שקורים. אני שומעת בקולות האלה את
הרצון לחיבור, את הכמיהה שיפלו מחסומים. הנהינה יש תהליך ואנחנו נהיים דומים ואנחנו בדרך
להיות ביחד.

בזמנים רגילים הן היו נסגרות מיד, לא מוכנות לעמוד מול מצלמה. דווקא מצב החירום מאפשר את
השיח והבירור הפנימי הזה בינינו. עצם ההתנדבות כבר הוציאה אותן מאזור הנוחות, גם בהן יש את
הרצון להראות שהן שותפות. באוויר עומדת הרגשה כללית של סוף העולם, אז כלום כבר לא משנה,
מה כבר יקרה אם נדבר את זה מול מצלמה. אני מצליחה לצלם את השיח הזה.

אני לא יכולה לרצות בסרט הזה את כולם, אני לא יכולה לייצג בעשייה שלי מגזר שלם שמתמודד גם
הוא עם המשבר הגדול בתולדות המדינה, אני לא רוצה להגן או לקטרג עליו. אני לא רוצה לתת כותרות
על שינוי ותהליך וישראליזציה. אני אחטא בזה לאמת, אחטא בזה לעצמי. אז אני מניחה לפייני להיות
הגיבורה של הסרט שלי, אני מניחה לעצמי להיות הבימאית שלו. אני מניחה ללב של הגיבורה שלי,
לחרדיות האנושית והבלתי מהוקצעת והבלתי מיוצגת להוליך את הסיפור. אולי דווקא בזה אני כן
מייצגת משהו גדול ממני, מוסרת הצהרה. לא דווקא על חרדים בזמן מלחמה, כן על אנשים. תמיד.